

mos feltételt figyelhettük meg. Cserepek voltak a 99. számhoz vezető bekötőárókban is.

PASZTERNÁK ISTVÁN

249. Nagyszénás, Érpárti-tanyák

(Békés megye) Á

2000. május 4-én Gyenge Antal és Kulcsár László nagyszénási amatőröknek köszönhetően sikerült behatárolnunk egy, a régészeti szakirodalomban már ismert templomos falu kiterjedését, s templomának pontos helyét.

Az Árpád-kori település a Szénás-éri csatorna keleti oldala és a jól látható, mára már kiszáradt ősmeder nyugati partja között helyezkedik el. Az összefolyástól délre leletanyag nem került elő, az egykori falu e két természetes vízfolyás védelmében feküdt. Mindkét meder partján 400–500 méteres hosszban követhettük a települést. Az ősmederhez közelebb eső részen, a medertől nyugatra 200 m-re találtuk meg a templom helyét, amit a felszínen talált emberi koponya- és hosszúcsontok, pelyvás tégladarabok nagy száma, vasszög egyértelműen jelzett. A lelőhely már korábban szerepelt a régészeti szakirodalomban¹⁸ Gádos, Érpárti-tanyák néven. A templomhely azonosításaként pedig a Rozgonyi-tanya neve szerepelt. Nagy Gyula leírása és terepbejárásunk alapján tudjuk azonban, hogy a hajdani település temploma (a gádos határtól 100–150 méterre keletre) és vélhetően a falu területének nagy része is nagyszénási területre esik.

A helyszíni szemlén részt vett még Szatmári Imre.

RÓZSA ZOLTÁN

250. Nagyszénás, 26. sz. lelőhely

(Békés megye) Sza, Á

Az Orosháza–Szarvas műútból kiinduló Malmos-dűlő mindkét oldalán, a szarvasi úttól 2–300 méterre találtunk szarmata cserepeket. A lelőhely a felszínből néhol kissé kiemelkedő magaslaton található. Északi irányú kiterjedése 5–600 m, a dűlőtől délre elkeskenyedő, északra kiszélesedő. Szélessége 150–300 m között váltakozik.

Sok cserepet szedtünk, kevesebb állatcsontot. A kerámiaanyagban dominál a gyorskorongolt szarmata kori lelet. A gyűjtött leletanyagban Árpád-kori kerámia is előfordult (sütőharang peremtöredéke, hullámvonal-köteges oldaltöredék).

RÓZSA ZOLTÁN

251. Nagyszénás, 27. sz. lelőhely

(Békés megye) Sza

A lelőhely a 26. számútól nyugatra található, a Malmos-dűlőtől délre, a Szénás-ér egy régi medrét kísérő magas partvonulaton, annak keleti részén.

A gyűjtött leletanyag zömében korongolt, szürke szarmata kori kerámia, kevés téglaszínű darabot találtunk. A kerámiaanyagban egyedi darab is található.

RÓZSA ZOLTÁN

252. Nagyszénás, 34. sz. lelőhely

(Békés megye) Sza

A 36. és a 37. sz. lelőhelyektől délre helyezkedik el, a Szénás-ér egy régi medrétől délre, a medret kísérő parttól mintegy 100 méterre. A felszínből enyhén kiemelkedő területen nagy mennyiségű késő szarmata kerámiát találtunk. A lelőhely nagy része a gádos határba esik, ezen a területen terepbejárást végezni a lábon álló kukorica miatt nem tudtunk. A területen korábban már előkerült egy Hadrianus denár és több malomkőtöredék is. A föld sokkal szürkébb árnyalatú, a fekete humuszos területen nem találtunk cserepeket. A lelőhely 400×200–250 m kiterjedésű, kelet felé kissé elkeskenyedő, nyugati irányban kiszélesedő. A gyűjtött leletanyagban egy kelta erősen grafitos oldaltöredéken kívül csak késő szarmata kerámia található. A korongolt kerámia közt a szürkére égetett dominál, kisebb számban fekete fényezéssel, zömmel (sávosan) világosszürkére és sötétszürkére fényezett. A kézikorongolt kerámia száma csekély, valamivel több a kézzel formált anyag. Két orsókarikát is találtunk.

RÓZSA ZOLTÁN

253. Nagyszénás, 37. sz. lelőhely

(Békés megye) Sza, Á

A 36. sz. lelőhelyen az Árpád-kori templomos falut keletről lezáró folyómeder keleti oldalán húzódó dombvonulaton található lelőhelyünk. Kiterjedése teljesen egybeesik a térkép által jelölt magaslattal. Déli irányban a dűlőtől határolja, ez a rész a gyepterület határa is egyben. Kelet felé a magaslat fokozatosan lapos területbe megy át, ahol már szintén nem találtunk cserepeket. Nyugati széle a Szénás-ér régi medrével esik egybe, azon túl nem találtunk szarmata kori cserepeket. A lelőhely tehát egy ÉK-DNy-i irányú dombháton húzódik, a cserepeket egy lapított ovális alakú részen kb. 450 m hosszan és 250 m szélességben gyűjtöttük. A mederhez közel egy 50 méteres körben találtunk Árpád-kori leletanyagot is. A lelőhelyen a föld színe világosabb szürke színű volt.

RÓZSA ZOLTÁN

254. Nagyszénás, 42. sz. lelőhely

(Békés megye) Sza

A lelőhely a 34. sz. lelőhelytől ÉK-re található. A két lelőhelyet 300 m leletmentes sáv választja el egymástól. A 42. lelőhely kiterjedése egybeesik a térkép által is jelölt kiemelkedéssel, a talaj itt is a már említett világosabb szürke színű volt. A lelőhelyet északról és nyugat-

18 Orosháza története és néprajza. Szerk. NAGY GYULA. Orosháza 1965. 181.

ról a ma is meglévő gyep határolja. Egy 250×200 méteres területen közepes mennyiségű késő szarmata cserepet gyűjtöttünk.

RÓZSA ZOLTÁN

255. Nagyszénás, 44. számú lelőhely

(Békés megye) Sza

Gyenge Antal, az eperjesi iskola történelemtanára újabb lelőhelyre hívta fel a figyelmet.

A 2000. november 13-án végzett helyszíni szemlén megállapíthattam, hogy a területet az idén törték fel, így a lelőhely határa csak hozzávetőleges, viszont éppen emiatt igen intenzív. Nyugat felé a gyepen kisebb gödröcskék (félhold, félkör alakban) láthatók, melyek akár házhelyek (?) is lehetnek. Lelelőhelyünk a 37. sz. lelőhellyel – nagy valószínűséggel – nem tartozik össze.

A szép számú leletanyag, ami az orosházi Szántó Kovács János Múzeumba került, szinte teljes egészében a késő szarmata korba sorolható. A késő szarmata kor utolsó fázisába, mert a gepida, vagy a gepida jellegzetességeket magukon viselő darabok is megjelennek a leletanyagban.

RÓZSA ZOLTÁN

256. Négyes, Temető mellett

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, Sza

2000. szeptember 19-én bejelentés nyomán helyszíni szemlét végeztünk a község temetője mellett, ahol vízelvezető(?) árkot ástak, amely kb. 50 cm mély, 50 cm széles. A csatorna temető felőli végéből és a kitermelt földből neolitikus, és császárkori kerámiatöredékek kerültek elő. Az árok egyik oldalán betonozott a terület (a temető parkolója), a másik oldal legelő, így a terület szélesebb körzetét kutatni nem tudtuk. A lelőhely egy, a környezetéből jól láthatóan kiemelkedő domb tetején helyezkedik el, a domb aljában megfigyelhetők az egykori folyóvíz medrei, megtelepedésre nagyon alkalmas hely lehetett.

PATAY RÓBERT

257. Nemesvámos, Baláca

(Veszprém megye) Rő

A feltárás három szakaszra oszlott. Az elsőben a kőtár építkezése miatt szükségessé váló nyomvonalkutatásra került sor. A pályázati döntés kései érkezése miatt az ásatást meg kellett szakítanunk. Ennek értelmében a II. szakasz 2000. június 5–július 6-ig, a III. szakasz október 2–21-ig tartott. A pályázati III. rész előkerült leletanyagának elsődleges tisztítását, konzerválását és nyilvántartását is elvégeztük ebben az évben. Az ásatást a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága és az Országos Műemlékvédelmi Hivatal támogatásával tudtuk elvégezni.

A II. és III. szakaszban a XVII. épület (fürdő) D-i és K-i kiterjedésének meghatározására nyitottuk a következő 5×5 m-es szelvényeket.

Az épület valószínűleg záródik a D-i oldalon, a keletin viszont kisebb helyiségek (medencék) csatlakoznak az épületmaghoz. K-i kiterjedését nem tekinthetjük lezártnak, annál is inkább, mert a georadar felmérések K és É felé további falindikációkat mutatnak.

Az épület erősen bolygatott, amelyet elsősorban a középkori bebontásoknak tulajdoníthatunk. Egyes szelvények területén jelentősebb mennyiségű falfestménytöredék mutatkozik. A fehér alapú falfestmények nem túl korai csoportjába tartoznak.

Az apróbb leletek közül ki kell emelnünk az érmekeket, terra sigillata töredékeket, bronzlemezkeket és vereteket, csonthajót és egy csontfésűt.

PALÁGYI SYLVIA

258. Nógrád, Vár

(Nógrád megye) Kk

A külső várfal helyreállított É-i tornyának megközelítését lehetővé tevő lépcső alapozási munkálatait kétnapos leletmentés előzte meg. Dokumentáltuk az É-i fal belső oldala mellé feltöltött ágyúdomb rétegeit és az É-i fal napvilágra került belső oldalát. Az előkerült leletanyag alapján a feltöltés a 17. század közepén, második felében készülhetett. A feltöltés mögött az É-i fal belső oldalán gerendafészeket figyeltünk meg, melyek egy, a falhoz támaszkodó épület földemét, esetleg körbefutó gyilokjártot jelezhetnek. A gerendafészek alatt foltokban homokos, meszelt vakolat igazolja, hogy a fal belső oldalához helyiségek tapadtak. Mivel a gerendafészeket utólag vésték a falba, az épület a falnál későbbi.

TOMKA GÁBOR

259. Ordacsehi, Buga-szeg

(Somogy megye) R, B, V, Rő, Á

Az M7-es autópálya jelenleg érvényes nyomvonala, illetve a tervezett ordacsehi csomópont teljességében lefedi a mintegy 80 000 m² kiterjedésű lelőhelyet. Az építkezések megkezdése előtti leletmentő feltárások sorába illeszkedően a tavalyi év folyamán a tervezett csomópont ÉK-i lehajtóágának helyén jelöltük ki a 13 000 m² összfelületű, szondajellegű szelvényünket az előzetes vizsgálatok (terepbejárás, légi felvételezés, geofizikai mérés) eredményeképp igen intenzív, több korszakkal mutatkozóként meghatározott lelőhely kiterjedésének, fedettségének és belső viszonyainak pontosabb behatárolására. Eredményeink nagy vonalakban igazolták az e vizsgálatok nyomán kialakult képet.

A lelőhely a Balaton egykori déli benyúlása mentén, mocsaras, hosszanti mélyületet övező dombvonulat magasabb részein és keleti oldalán helyezkedik el. A kutatás a terület északi felének középső részét érintette, tehát szelvényünk a domb tetejéről indulva egyenesen, lankásan lejtett kelet felé; ez irányba haladva a jellegzetes homoktalajt a felület második harmadától fokozatosan tömör, foltos mocsári talaj váltotta fel.